
EMBLEME ALE JUSTIȚIEI ÎN HERALDICA MOLDOVENEASCĂ CONTEMPORANĂ

Silviu Andrieș-Tabac

Cuvinte-cheie: heraldică, vexilologie, emblemă, stemă, drapel, justiție, simboluri ale justiției.

Embleme universale ale justiției

Cuvântul românesc *justiție* a intrat în limba noastră din franceză (*justice*) și din latină (*justitia*). La origini, până a însuma sensurile instituționalizate, în limbile-mamă termenul nu însemna decât *dreptate* și *echitate*, sensuri valabile azi și pentru limba noastră. Deoarece rostul ideal al instituțiilor justiției este tocmai să facă dreptate și echitate. Și, după cum căutarea dreptății a fost și rămâne unul dintre idealurile cele mai râvnite ale omenirii, la fel de urmărită a fost și rămâne sarcina identificării unei embleme cât mai sugestive și universale pentru simbolizarea acestei idei. Cu tot efortul milenar, însă, numărul emblemelor justiției recunoscute nu este prea mare: zeița greacă Themis (echivalentul roman – Iustitia) cu atributele ei și altele câteva, mai puțin uzitate, ca Tablele Legii, Mâna Justiției (fr. Main de Justice (Pastoureau 1988, 173-174)), Genunchiul Dezgolit (fr. Genou Dénudé), Ciocanul Judecătorului (în sistemul anglo-saxon) sau Stâlpul Legii (în Rusia). Aceștia li se adaugă unele atribute asociate meseriei judecătorești, fără a fi specifice doar acestei profesii: jurământul judecătorului, straiele speciale pentru ședința de judecată, imaginea stilizată a palatelor justiției.

Themis (Θέμις), zeița justiției divine și păstrătoarea legilor și a ordinii naturale în mitologia greacă (Kernbach 1995, 620), constituie emblema principală cea mai populară și recognoscibilă a justiției contemporane. Dacă la origini simboliza doar dreptul divin, „hellenismul a transformat-o însă într-o simplă alegorie a legislației divine și a dreptei justiții umane” (Kernbach 1995, 620).

Iconografia zeiței Themis cunoaște două reprezentări: cea arhicunoscută cu ochii legați, ținând spada și balanța, și o a doua, cu alt sens decât cel ce ne interesează, șezând pe trepidul

delphic (conform tradiției, Oracolul din Delphoi fusese moștenit de Themis de la mama ei, zeița Gaia, apoi transmis surorii sale, titanida Phoibe, de la care acesta a trecut apoi la Apollo, nepotul Phoibei). În prima sa ipostază, zeița personifică permanența și imparțialitatea Justiției și a Dreptului, care guvernează lumea zeilor și lumea oamenilor, iar cele trei atribute care o însoțesc au devenit în timp embleme de sine stătătoare ale justiției imparțiale.

Balanța (cântarul, cumpăna), ținută de Themis în mâna stângă, este atributul cel mai apropiat ca sens. Din vechime este asociată cu faptul justiției, sugerând dreptatea, echitatea, măsura, echilibrul, armonia și ordinea. Folosită de Osiris, Zeus, Saturn, Cronos, Sfântul Arhanghel Mihail și alte divinități cu atribuții de judecător, aceasta cântărește faptele bune și rele și sugerează sentința corectă ce va fi dată de divinitate. Astfel, prin tradiție culturală milenară, balanța în sine este cunoscută ca „simbol al dreptății, al măsurii, al prudenței, al echilibrului, deoarece funcția sa corespunde tocmai cântării faptelor. Asociată cu spada, balanța mai înseamnă Justiția, dar dublată de Adevăr” (Chevalier, Gheerbrant 1994, 171). În fond, judecătorul de ieri și de azi are sarcina cântării argumentelor părților implicate în judecată în vederea înlăturării actului justiției. Căci „cântarul strâmb este urgisit de Domnul, și cântărirea dreaptă este plăcerea Lui” (*Pildele lui Solomon*, 11:1) sau, în traducerea mai literară a preoților Vasile Radu și Gala Galaction: „cântarul nedrept este urgisit de Domnul, pe când cumpăna dreaptă este plăcerea Lui” (Biblia 1939, 636).

În epoca modernă, zeița Themis și balanța ca atribut definitoriu al ei au pătruns masiv în heraldica românească: națională, particulară, corporativă și teritorială. De exemplu, zeița Themis este prezentă în stema familiei Pappazoglu, iar balanța singură, reprezentată cu talgerele în echilibru sau descumpănite, apare în numeroase monumente

Fig. 1. Sigiliul Divanului Judecătoresc al Principatului Moldovei, 1832.

Fig. 2. Sigiliul Tribunalului Comercial din București, 1832.

Fig. 3. Sigiliul Tribunalului de Comerț din Galați, 1833.

Fig. 4. Sigiliul Judecătoriei Județului Dâmbovița, 1839.

heraldice și sigilografice (Cernovodeanu 1977, 12), din care vom semnală, după Maria Dogaru, doar patru sigilii legate de autorități judecătorești: sigiliul Divanului Judecătoresc al Principatului Moldovei (1832, oval, 35×40 mm, fig. 1); sigiliul Tribunalului Comercial din București (1832, oval, 32×37 mm, fig. 2); sigiliul Tribunalului de Comerț din Galați (1833, oval, fig. 3); sigiliul Judecătoriei Județului Dâmbovița (1839, rotund, 29 mm, fig. 4) (Dogaru 1976, 208-211, nr. 221-224).

Se poate observa că imaginea balanței cu talgerele în echilibru este preferată cântarului dezechilibrat. Preferința nu ține doar de aspectul estetic, ci și de faptul că echilibrul brațelor balanței sugerează echilibrul social și echitatea pe care o caută cetățeanul în sistemul judiciar și pe care încearcă să o asigure autoritățile judecătorești, fiecare prin mijloacele ce îi stau la îndemână. Verificată în timp, această soluție este cea predominantă și în heraldica nouă a Republicii Moldova.

Spada din mâna dreaptă a zeiței Themis, în unele alegorii fiind înlocuită cu gladiusul, o spadă mai mică, simbolizează aspectul represiv al justiției și necesitatea aplicării pedepselor, astfel implementându-se actul decizional al justiției. Spada este o armă cu multe semnificații valoroase, dintre care importante pentru justiție sunt două – ideea de armă dreaptă și ideea de armă care simbolizează suveranitatea, regală sau instituțională.

Legătura de la ochii zeiței întruchipează imparțialitatea justiției, care trebuie să fie obiectivă, nepărtinitoare și opacă la influențele de orice fel. Judecătorul trebuie să fie orb în fața persoanelor ce se prezintă în instanță și să lase balanța și spada să-și facă meseria cu dreptate și echitate.

Odată cu instituirea principalelor instituții judecătorești în Republica Moldova în perioada independenței, apelarea la zeița Themis ca simbol al justiției a fost spontană și naturală, mai ales că emblematicele ei nu făcuse parte din repertoriul însemnelor folosite în URSS. Zeița Themis urma să simbolizeze o justiție nouă, adevărată, liberă de cătușe ideologice și aliniată la valorile europene. Imaginea zeiței a apărut în primele embleme spontane ale curților de justiție și ale altor instituții judecătorești din țara noastră, în diferite interpretări artistice și cu mari deviații de la arta heraldică, dar niciuna dintre aceste instituții nu a dus acele prime embleme până la finalitatea legală a înregistrării în Armorialul General al Republicii Moldova. Instituțiile care au reușit să parcurgă această cale au utilizat mai ales emblema balanței, după cum se va putea vedea mai jos, lăsând imaginea zeiței în sine pentru zona justiției supreme și a cercetării științifice în domeniu, segmente emblematice în constituire și legalizare încă.

Totuși, o altă emblemă care a pătruns în heraldica moldovenească, cu sens legat de justiție și dreptate au fost fasciile, intrate odată cu noua emblematice heraldică a Ministerului Afacerilor Interne adoptată în 2001.

Asocierea zeiței justiției cu fasciile se datorează de asemenea imaginilor alegorice medievale care au influențat în mare parte gândirea simbolică modernă și chiar contemporană. Reproducem mai jos două astfel de alegorii, care ilustrează edițiile de la 1608 (Cartari 1608, 422) (fig. 5) și 1647 (Cartari 1647, 242) (fig. 6) ale lucrării poetului, mitografului și diplomatului italian Vincenzo Cartari (circa 1531-1569) „Le Immagini con la spositione de i dei de gli antichi”, apărută pentru prima oară la Veneția în 1556 și republicată de numeroase ori în

Fig. 5. Alegorie a zeiței Iustitia cu balanța și fasciile într-o carte din 1608.

secolul al XVII-lea. În ambele imagini zeița Justiția ține în mâna dreaptă balanța, iar cu cea stângă fasciile.

Fasciile – reprezentând fizic un mănunchi de nuiele de mesteacăn, legat cu o curea și având la mijloc, în partea superioară, o secure – erau purtate în antichitate pe umărul stâng de lictori, ofițeri subalterni care însoțeau în public pe principalii magistrați ai Romei (consuli, pretori), apoi pe împărat. Lictorii mergeau înaintea înaltului funcționar pe care îl însoțeau, făcându-i loc prin mulțime, cerând manifestarea respectului cuvenit, executând unele sentințe, inclusiv sentința capitală. Fasciile simbolizau tripla putere de pedeapsă: capturarea și legarea culpabilului (curelele), pedepsirea prin bătaie (nuielele) și, uneori, decapitarea vinovatului (securea). Astfel, fasciile însemnau puterea conducătorului și întruchipau justiția conducerii. În același timp, fasciile, cu securea înclinată spre pământ exprimau respectul potentatului față de suveranitatea poporului adu-

Fig. 6. Alegorie a zeiței Iustitia cu balanța și fasciile într-o ediție din 1647.

nat. Emblemă antică, fasciile au avut și alte sensuri în simbolistica timpurilor noi, nu întotdeauna potrivite cu tradiția și spiritul antichității, dar, spre sfârșitul secolului XX, în general, s-a revenit peste tot la semnificațiile antice cu valoare pozitivă (Pastoureau 1988, 117-120).

În continuare, vom trece în revistă simbolurile corporative ale unor instituții din țara noastră care au apelat la emblematismul justiției în stemele și drapelele lor corporative, însoțindu-le de descrieri, imagini și unele explicații suplimentare celor deja date mai sus.

Simbolurile Curții Constituționale a Republicii Moldova

Stema: în câmp albastru, o carte închisă de aur, așezată în pal pe un peron de argint cu trei trepte și purtând pe copertă Stema de Stat a Republicii Moldova; deviza, pe o eșarfă bordo, brodată cu aur, cu litere capitale, de asemenea de aur: „Libra justa justitiam servat” (Balanța corectă respectă dreptatea); mantou bordo, căptușit cu hermină, având franjuri și cordoane cu ciucuri de aur și încununat cu o tocă de magistrat, de asemenea bordo (fig. 7).

Drapelul reprezintă o pânză rectangulară (1:2), tripartită în fascie, bordo-alb-bordo (1:4:1), și având în mijlocul câmpului alb un scut heraldic de tip rectangular cu vârful rotunjit (1/2 h), încărcat, în câmp albastru, cu o carte închisă galbenă, așezată în pal pe un peron alb cu trei trepte și purtând pe copertă Stema de Stat a Republicii Moldova; scutul timbrat de o tocă de magistrat bordo (fig. 8).

Inițiativa Președintelui Curții Constituționale Alexandru Tănase și a Secretarului General al

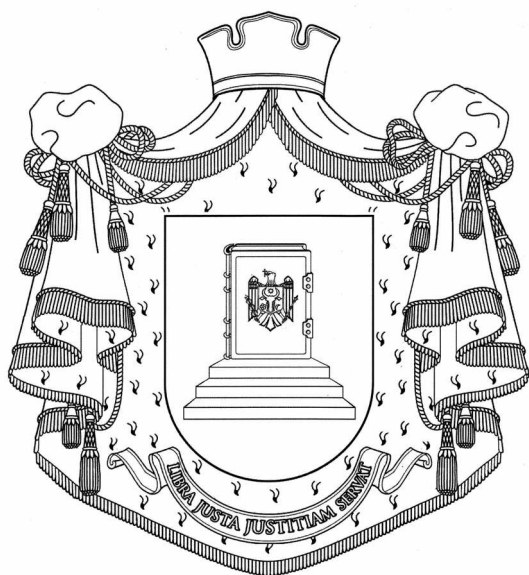

Fig. 7. Stema Curții Constituționale a Republicii Moldova, 2012.

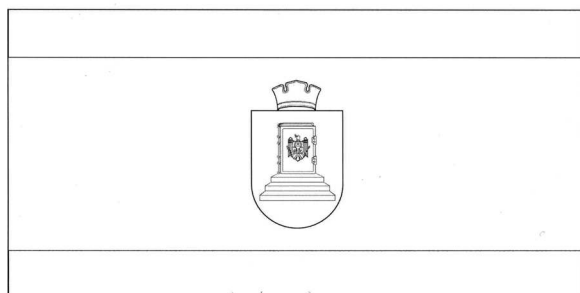

Fig. 8. Drapelul Curții Constituționale a Republicii Moldova, 2012.

Curții Rodica Secieru. Autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictor: Vitaliu Pogolșa. Aprobate prin Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. AG-3 din 4 mai 2012. Înregistrate în Armoarialul General al Republicii Moldova prin Decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 515-IV.01 din 23 noiembrie 2016.

Explicații suplimentare

Câmpul albastru al scutului stemei, albastrul fiind culoarea heraldică a cerului și infinitului, apare în calitate de simbol al libertății, al fidelității și al perseverenței, iar fiind culoarea identitară a Europei semnifică atașamentul magistraților Curții Constituționale față de valorile europene (Pastoureau 1992, 31-33; Neubecker 1995, 86).

Cartea închisă, prin smaltul ei de aur (galben în drapel), care este smaltul heraldic suprem, și purtând pe copertă Stema de Stat a Republicii Moldova simbolizează Constituția Republicii Moldova – legea supremă a țării noastre.

Așezarea cărții pe un peron heraldic sugerează ideea de pedestal și marchează supremația Constituției față de toate celelalte acte legislative. Trei trepte ale peronului simbolizează cele trei puteri ale statului – legislativă, executivă și judecătorească – toate obligate să-și desfășoare activitatea cu respectarea Legii supreme. Peronul este de argint (alb în drapel) din dorința de a face trimitere la ideea de înțelepciune și de curățenie a intențiilor (Pastoureau 1992, 29-30).

Deviza aleasă „Libra justa justitiam servat” (Balanta corectă respectă dreptatea; versiunea engleză: A just balance preserves justice) exprimă crezul magistraților.

Mantoul care protejează scutul cuprinzând stema alegorică a Constituției moldovenești simbolizează mantia de magistrat și sugerează ideea de înaltă curte protectoare. Mantoul heraldic (fr. *manteau*) în general reprezintă un decor exterior al scutului stemelor regale, princiere și ducale, ale pairilor, dar și ale unor înalți magistrați (Pastoureau 1997, 215) și prelați (Galbreath, Jéquier 1977, 203-204), exprimând această demnitate înaltă. De regulă este roșu sau de purpură, iar în Franța a fost și de aur, și albastru în perioada Restaurației, și captușit pe interior cu blană de hermină. Se decorează, de regulă, cu franjuri, cordoane și ciucuri de aur (Neubecker 1995, 50; Veyrin-Forrer 2000, 149-150).

Mantia judecătorească ca simbol al independenței puterii judiciare a fost prevăzută prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești nr. 3643-XI din 1 decembrie 1989 *Cu privire la simbolul puterii judiciare*. Decretul a stabilit că simbolul puterii judiciare în RSS Moldovenească reprezintă „o mantie judecătorească cu imaginea stemei de stat a RSSM” (Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSS Moldovenești”, 1990, nr. 1, art. 3).

Pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova, mantia judecătorească a fost prevăzută în articolul 38. *Simbolurile puterii al Legii cu privire la Curtea Constituțională nr. 317-XIII* din 13 decembrie 1994 (MORM, 1995, nr. 8, 7 februarie, art. 86). Alineatul (2) al acestui articol prevede

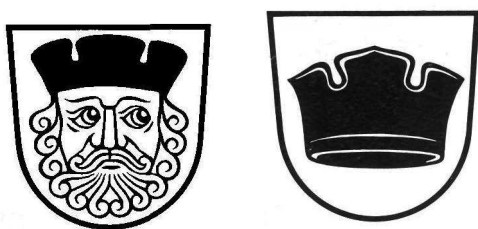

Fig. 9-10. Beret heraldic de judecător, doctor și savant medieval, după Walter Leonhard.

că „judecătorii Curții Constituționale la ședințe poartă robă, al cărei model este aprobat de Curtea Constituțională”. Pentru robă judecătorului Curții Constituționale a fost stabilită culoarea bordo¹, sau mai exact roșu-închis bordo (Pantone 209; CMYK: 21.90.47.60; RGB: 111.38.61).

Astfel, mantoul heraldic din stema Curții Constituționale a Republicii Moldova a devenit de culoare bordo, dar și-a păstrat și căptușeala tradițională de blană de hermină, ca un simbol al înalțelor atribuții. Franjurii și cordoanele cu ciucuri au fost stabilite de aur, de asemenea ca simbol al superiorității acestei instanțe.

Mantoul este încununat cu o tocă de magistrat, de asemenea bordo. Aceasta ține locul coroanelor și bonetelor de demnitate care încununează mantoul heraldic obișnuit. Toca de magistrat heraldică își are originea în beretul de judecător, doctor și savant medieval (Leonhard 2000, 175, fig. 19: Richter (Barett) – beret de judecător; 278, fig. 10: Doktorhut, Gelehrtenhut – tocă de doctor, tocă de savant) (fig. 9-10).

Printre premierele heraldice pentru țara noastră, lansate în acest caz, se numără adaptarea mantoului heraldic ca simbol al înaltei curți, elaborarea unei alegorii a Constituției diferite de tradiție, antrenarea unei culori corporative noi heraldizate special.

Simbolurile Procuraturii Republicii Moldova

Stema: în câmp albastru, sub o balanță cu brațele egale în echilibru, de aur, o acvilă cu zborul pe jumătate desfăcut, de același metal, cruciată de aur, ținând în gheara dreaptă un sul de hârtie

¹Decizia Curții Constituționale din 3 noiembrie 1995 (proces-verbal al ședinței Curții nr. 9). Luată la evidență separată în ședința CNH din 27 februarie 2014 (proces-verbal nr. 244-IV). Nuanța definită în ședința CNH din 30 septembrie 2015 (proces-verbal nr. 372-IV).

sigilat, iar în cea stângă un gladium, ambele de asemenea de aur, și purtând pe piept un scut cu stema Țării Moldovei: pe roșu, un cap de bour de aur, cu o stea cu cinci raze între coarne și flancat jos în dextra de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de același metal (fig. 11).

Emblema „Acvila Procuraturii” reprezintă o acvilă cu zborul pe jumătate desfăcut, de aur, cruciată de același metal, ținând în gheara dreaptă un sul de hârtie sigilat, iar în cea stângă un gladium, ambele de asemenea de aur, și purtând pe piept un scut cu stema Țării Moldovei: pe roșu, un cap de bour de aur, cu o stea cu cinci raze între coarne și flancat jos în dextra de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de același metal (fig. 12).

Drapelul reprezintă o pânză dreptunghiulară (2:3) albastră, având în mijloc, într-o orlă de scut heraldic de tip rectangular cu vârful rotunjit, galbenă, stema Procuraturii (în câmp albastru, sub o balanță cu brațele egale în echilibru, galbenă, o acvilă cu zborul pe jumătate desfăcut, de aceeași culoare, cruciată galben, ținând în gheara dreaptă un sul de hârtie sigilat, iar în cea stângă un gladium, ambele de asemenea galbene, și purtând pe piept un scut cu stema Țării Moldovei: pe roșu, un cap de bour galben, cu o stea cu cinci raze între coarne și flancat jos în dextra de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de aceeași culoare) (fig. 13).

Inițiativa Procurorului General Valeriu Balaban și a procurorului Valeriu Diaconu. Autori: Vladimir Popov, Silviu Andrieș-Tabac; pictor: Vladimir Popov. Aprobate prin Ordinul Procurorului General al Republicii Moldova nr. 7/8 din 15 ianuarie 2007. Incluse în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 396-IV.01 din 30 septembrie 2015 (MORM 2017, nr. 119-126, 14 aprilie, partea III, art. 790, p. 157-159).

Explicații suplimentare

Culoarea albastră este culoarea generală a instituțiilor civile și una dintre culorile tradiționale ale uniformei organelor procuraturii. În calitate de culoare corporativă a Procuraturii a fost definită de nuanța albastru-închis, care corespunde formulei 294 C în sistemul Pantone, formulei 100.80.0.20 în sistemul substractiv de culori

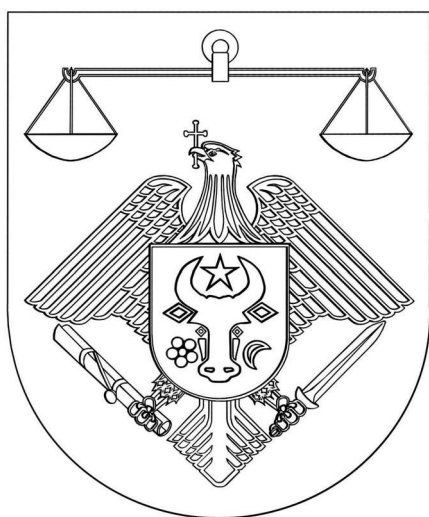

Fig. 11. Stema Procuraturii Republicii Moldova, 2007.

Fig. 12. Emblema „Acvila Procuraturii Republicii Moldova”, 2007.

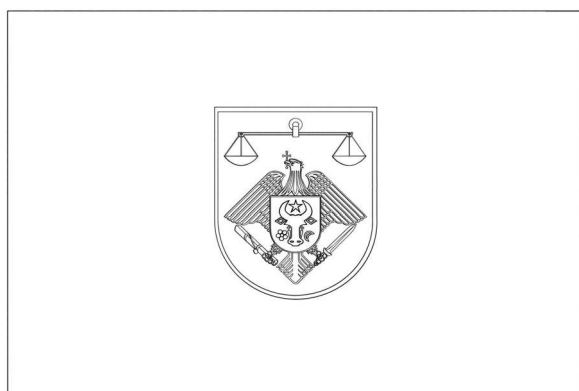

Fig. 13. Drapelul Procuraturii Republicii Moldova, 2007.

CMYC și formulei 0.56.130 în sistemul aditiv de culori RGB².

Balanța cu brațele egale în această stemă simbolizează apartenența Procuraturii la autoritatea judecătorească, fapt stipulat în capitolul IX din Constituția Republicii Moldova și în articolul 2 din Legea nr. 118-XV din 14 martie 2003 cu privire la Procuratură (MORM 2003, nr. 73-75, 18 aprilie, art. 328). Plasarea balanței în partea superioară a scutului sugerează ideea că activitatea organelor procuraturii se desfășoară sub controlul justiției generale, divine și umane.

Acvila cruciată purtând pe piept scutul cu stema istorică a Țării Moldovei marchează faptul că Procuratura este o instituție de stat independentă de nivel național. Este acvila din stema de stat, modificată grafic și coloristic pentru a nu fi confundată cu acvila blazonului de stat oficial, utilizarea căruia este privilegiul organelor puterii centrale: Președintele, Parlamentul, Guvernul. Acvila are zborul pe jumătate desfăcut pentru a exprima astfel ideea de protejare a intereselor generale ale societății, de apărare a ordinii de drept, a drepturilor și libertăților omului. Dintre atributele acvilei de stat a fost păstrată numai crucea din cioc, fără care această pasăre heraldică nu poate fi identificată ca atare.

Utilizarea stemei istorice a Țării Moldovei sugerează ideea de continuitate a instituției procuraturii din vechime.

Sutul de hârtie sigilat din gheara dreaptă a acvilei simbolizează Legea, o lege scrisă și oficializată prin aplicarea sigiliului de autoritate. Încrisul este plasat în gheara dreaptă pentru a marca supremația legii în activitatea Procuraturii.

Gladiumul (din lat. *gladius*) din gheara stângă a acvilei – o spadă scurtă, dreaptă și lată, cu două tăișuri paralele și vârf triunghiular, specifică armatei romane și de la care provine numele gladiatorilor – simbolizează rădăcinile dreptului aplicat în Republica Moldova în dreptul roman. Totodată, fiind o armă mai mică și mai individuală, gladiumul semnifică principiul individualizării aplicării legii.

² Luată la evidență separată în ședința CNH din 27 februarie 2014 (proces-verbal nr. 244-IV). Nuanța definită în ședința CNH din 30 septembrie 2015 (proces-verbal nr. 371-IV).

Simbolurile Ministerului Justiției

Stema: în câmp albastru, o acvilă cruciată de aur, cu zborul pe jumătate desfăcut, surmontând un glob crucifer de același metal, ținând în gheare pârgăhia unei balanțe cu brațele egale în echilibru, de argint, și purtând pe piept un scut cu stema Țării Moldovei (pe roșu, un cap de bour de aur, cu o stea cu opt raze între coarne și flancat jos în dextra de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de același metal) (fig. 14).

Drapelul reprezintă o pânză dreptunghiulară (2:3), albastră, cu un brâu alb (2/5 h), având în mijloc, într-un scut heraldic de tip rectangular cu vârful rotunjit (1/3 h), stema Ministerului Justiției (în câmp albastru, o acvilă cruciată galbenă, cu zborul pe jumătate desfăcut, surmontând un glob crucifer de aceeași culoare, ținând în gheare pârgăhia unei balanțe cu brațele egale în echilibru, albe, și purtând pe piept un scut cu stema Țării Moldovei (pe roșu, un cap de bour galben, cu o stea cu opt raze între coarne și flancat jos în dextra de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de aceeași culoare)) (fig. 15).

Inițiativa miniștrilor Justiției Vladimir Grosu și Vladimir Cebotari. Autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictor: Mariana Șlapac. Aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 295 din 14 martie 2016 (MORM 2016, nr. 59-67, 18 martie, partea II, art. 330, p. 66-68). Înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2325-VII din 8 septembrie 2016 (MORM 2016, nr. 306-313, 16 septembrie, partea I, art. 672, p. 65).

Explicații suplimentare

Globul crucifer (lat. *globus cruciger* – „glob purtător de cruce”) este o emblema antică, preluată și în simbolică creștină, și în cea heraldică, care desemnează universul sau un domeniu terestru concret, asupra căruia se exercită o putere suverană, divină sau lumească (puterea lui Dumnezeu asupra lumii întregi, puterea împăratului sau a regelui asupra țării sale etc.) (Julien 1989, 379; Chevalier, Gheerbrant 1995, 100). Purtătorul globului este stăpânul, suveranul, autoritatea ce-și exercită puterea asupra domeniului pe care îl simbolizează. În această stemă globul crucifer se referă la poporul Republicii Moldova, la lumea limitată de frontierele țării noastre.

Fig. 14. Stema Ministerului Justiției, 2016.

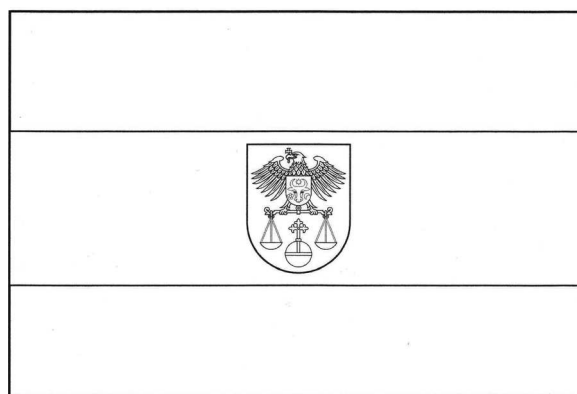

Fig. 15. Drapelul Ministerului Justiției, 2016.

În sens simbolic, astfel, stema poate fi interpretată ca o societate europeană de tradiție creștină (globul crucifer în câmp albastru), aflată sub dominația unei justiții echitabile (balanța în echilibru), oneste și curate în intenții (balanța de argint), care este asigurată de o autoritate statală a Republicii Moldova (acvila de stat purtând pe piept stema Moldovei).

Drapelul a fost elaborat în baza stemei, conform normelor și canoanelor vexilologice, și păstrează toată semnificația simbolurilor stemei. Dată fiind multitudinea instituțiilor statului care utilizează în sens heraldic și vexilologic culoarea albastră ca cea de bază (Prim-ministrul, Comisia Electorală Centrală, Curtea de Conturi, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, Procuratura Generală, Serviciul Fiscal de Stat,

Vama și altele), pentru drapelul Ministerului Justiției a fost necesară o soluție tehnică specială nefolosită încă în vexilologia moldovenească. S-a apelat la *Codul internațional de semnalizare nautică cu pavilioane de saulă*, în care pavilionul tripartit orizontal albastru–alb–albastru marchează litera „J” – prima literă din cuvântul justiție. Individualizarea drapelului s-a realizat prin plasarea stemei Ministerului Justiției în mijlocul brâului alb.

Simbolurile Centrului de Medicină Legală de pe lângă Ministerul Sănătății

Stema: pe argint, o balanță cu brațele egale în echilibru peste care broșează Toiagul lui Asklepios, în pal, totul de azur; deviza, pe o eșarfă de argint, cu litere capitale de azur: „MEDICINA AUXILIUM JUSTITIAE” (Medicina (este) ajutorul justiției) (fig. 16).

Drapelul reprezintă o pânză rectangulară (2:3) albă, având în mijloc, într-o orlă de scut rectangular cu vârful rotunjit, albastră, o balanță cu brațele egale în echilibru peste care broșează Toiagul lui Asklepios, în pal, totul de aceeași culoare (fig. 17).

Inițiativa directorului Centrului Valeri Savciuc și a medicului legist Anatol Bondarev. Autori: Valeri Savciuc, Silviu Andrieș-Tabac; pictor: Iurie Caminschi. Aprobate prin Ordinul Directorului Centrului de Medicină Legală nr. 30 din 15 septembrie 2016. Înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 491-IV.01 din 23 noiembrie 2016 (MORM 2017, nr. 30-39, 3 februarie, partea III, art. 152, p. 317-318).

Explicații suplimentare

Câmpul de argint al scutului stemei, devenind regulamentar alb în drapel, este motivat de faptul că acest smalt este unul din cele mai specifice domeniului medical, fiind culoarea igienei, curățeniei, sterilității (Pastoureau 1992, 29-30). De asemenea, argintul/albul este și un simbol al corectitudinii, purității, nevinovăției – calități necesare muncii de expert, mai ales în domeniul medicinei legale.

Balanța se referă la componenta juridică a activității Centrului, iar Toiagul lui Asklepios, ca una din emblemele principale universale ale medicinei, se referă la componenta medicală a activității Centrului.

Fig. 16. Stema Centrului de Medicină Legală de pe lângă Ministerul Sănătății, 2016.

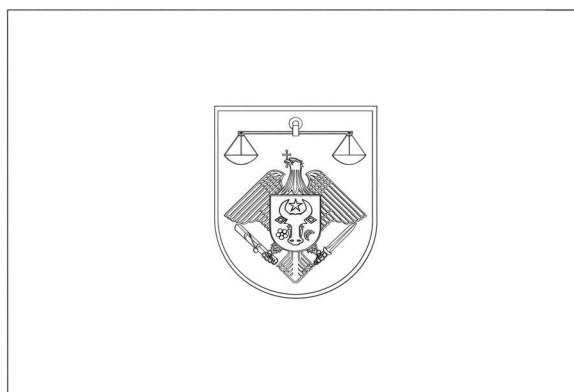

Fig. 17. Drapelul Centrului de Medicină Legală de pe lângă Ministerul Sănătății, 2016.

Simbolurile Ministerului Afacerilor Interne

Stema: în câmp roșu, o acvilă cu zborul coborât, de aur, cruciată de argint, ținând în gheară dreaptă o spadă, de același metal, iar în cea stângă fascii, de asemenea de argint, și purtând pe piept un scut tăiat, roșu și albastru, încărcat cu un cap de bour broșând, de aur, cu o stea cu opt raze între coarne și flancat jos în dextera de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de asemenea de aur (fig. 18).

Emblema „Acvila Ministerului Afacerilor Interne” (însemnul unic) reprezintă o acvilă cu zborul coborât, de aur, cruciată de argint, ținând în gheară dreaptă o spadă, de același metal, iar în

cea stângă fascii, de asemenea de argint, și purtând pe piept un scut tăiat, roșu și albastru, încărcat cu un cap de bour broșând, de aur, cu o stea cu opt raze între coarne și flancat jos în dextera de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de asemenea de aur (fig. 19).

Emblema reprezintă o stea de aur cu opt raze, radiantă, peste care broșează un medalion rotund, roșu, purtând Acvila Ministerului Afacerilor Interne (o acvilă cu zborul coborât, de aur, cruciată de argint, ținând în gheară dreaptă o spadă, de același metal, iar în cea stângă fascii, de asemenea de argint, și purtând pe piept un scut tăiat, roșu și albastru, încărcat cu un cap de bour broșând, de aur, cu o stea cu opt raze între coarne și flancat jos în dextera de o roză heraldică, iar în senestra de o semilună conturnată, toate de asemenea de aur) (fig. 20).

Inițiativa ministrului de Interne Vasile Drăgănel și a șefului de serviciu Iurie Cerchez. Autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictor: Iurie Caminschi. Aprobate prin Ordinul Ministrului nr. 309 din 13 decembrie 2001. Includere în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 389-IV.01 din 30 septembrie 2015 (MORM 2017, nr. 119-126, 14 aprilie, partea III, art. 783, p. 145-146).

Explicații suplimentare

Culoarea roșie este culoarea corporativă principală generală a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova și este definită ca fiind de nuanță roșu-deschis, strălucitor, care corespunde formulei 179 C în sistemul Pantone, formulei 5.90.100.0 în sistemul substractiv de culori CMYK și formulei 222.59.33 în sistemul aditiv de culori RGB³.

Mobila principală a însemnelor este acvila cruciată, preluată din Stema de Stat a Republicii Moldova. Acvila a fost una din principalele embleme adoptate de strămoșii noștri romani pentru a fi purtată pe stindardele din capul legiunilor. Smaltul ei de aur, același ca și în antichitate, apropie și mai mult tradiția antică cu sensul ei militar de zilele noastre. Acvila poartă în cioc o cruce pentru că reprezintă acvila românească, care tocmai prin acest element legat de spiritualitatea poporului

Fig. 18. Stema Ministerului Afacerilor Interne, 2001.

Fig. 19. Emblema „Acvila Ministerului Afacerilor Interne”, 2001.

Fig. 20. Emblema Ministerului Afacerilor Interne, 2001.

³ Luată la evidență separată în ședința CNH din 27 februarie 2014 (proces-verbal nr. 244-IV). Nuanța definită în ședința CNH din 29 iulie 2015 (proces-verbal nr. 353-IV).

nostru s-a individualizat pe parcursul secolelor de acvila altor popoare ce au moștenit această emblema militară romană.

Acvila poartă în gheara dreaptă o spadă, iar în cea stângă fasciile.

Spada este o armă nobilă care simbolizează starea pregătirii de luptă în orice moment, exprimând vitejia – virtutea sa principală – și puterea – funcția sa cu dublă semnificație. Puterea spadei poate fi distrugătoare în raport cu răul, nedreptatea, agresiunea, dar și constructivă atunci când se află în paza păcii, dreptății și onoarei.

Întrunind aceste atribute, acvila internelor semnifică apartenența la statul moldovenesc, pregătirea de luptă în orice moment și exercitarea atribuțiilor sale legale cu fermitate, dreptate, corectitudine, respect față de popor și frică de Dumnezeu.

Simbolurile serviciilor de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne (proiecte)

Serviciile de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne însumează trei structuri reale: Direcția Generală Urmărire Penală a Inspectoratului General al Poliției, Direcția Urmărire Penală a Departamentului Poliției de Frontieră și Secția Urmărire Penală a Serviciului Protecție Internă și Anticorupție.

Stema: în câmp albastru, o balanță cu brațele egale în echilibru, de argint, peste care broșează fascii, în pal, de același metal (fig. 21).

Drapelul reprezintă o pânză rectangulară (2:3) roșie, cu un brâu lat alb (3/5 h), purtând în mijloc un scut heraldic de tip rectangular cu vârful rotunjit (2/5 h), încărcat cu stema serviciilor de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne (în câmp albastru, o balanță cu brațele egale în echilibru, albă, peste care broșează fascii, în pal, de aceeași culoare) (fig. 22).

Inițiativa ministrului de Interne Alexandru Jizdan, a șefului Inspectoratului General al Poliției Alexandru Pînzari, a șefului Direcției Generale Urmărire Penală a Inspectoratului General al Poliției al MAI Grigore Moga și a șefului-adjunct al aceleiași Direcții Generale Radu Botezatu. Autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictor: Iurie Caminschi. Avizate prin Decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 489-IV.01 din 22 octombrie 2016. Însemne realizate în baza emblemei stabilite pentru ecusonul de mânecă dreaptă și pentru insigna de

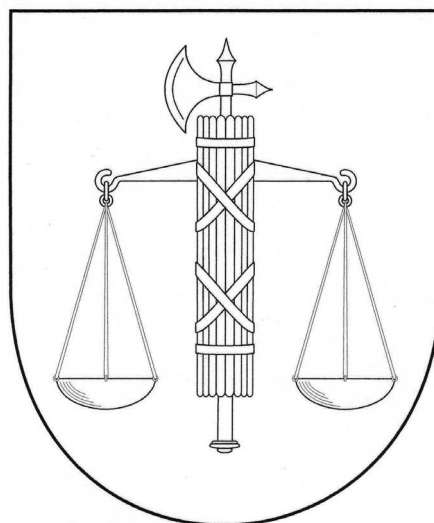

Fig. 21. Stema serviciilor de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne (proiect), 2016.

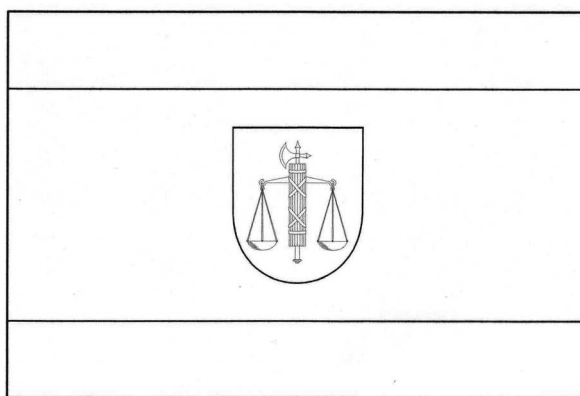

Fig. 22. Drapelul serviciilor de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne (proiect), 2016.

petliță și epolet pentru uniforma ofițerului de urmărire penală al MAI, aprobate în ședința CNH din 14 noiembrie 2012 (proces-verbal nr. 131-IV).

Explicații suplimentare

Culoarea albastră a fost atribuită serviciilor de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne în 2012, odată cu stabilirea primelor însemne uniformistice proprii destinate ofițerului de urmărire penală al MAI⁴.

Balanța apare ca emblema a justiției, iar fasciile simbolizează apartenența la Ministerul Afacerilor Interne.

⁴ Avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova din 14 noiembrie 2012 (proces-verbal nr. 131-IV).

Concluzii

Independența Republicii Moldova a imprimat un nou statut calitativ puterii judiciare în țara noastră, care în plan simbolic s-a manifestat prin abandonarea treptată a emblematicii corporative sovietice, totalitară în esență, și adoptarea spontană a unei emblematicii corporative universale, tradiționale și ușor recognoscibile.

În prima fază, instituțiile judecătorești interesate și-au elaborat embleme paraheraldice bazate pe imaginea zeiței Themis, în soluții artistice diferite și de calitate diferită.

În faza următoare, odată cu instituirea în 1995 a Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, instituțiile statului,

inclusiv cele din domeniul justiției, au optat din ce în ce mai mult pentru o heraldică și vexilologie corporativă conformă normelor științifice, universale și naționale, aducând noile însemne elaborate până la înregistrarea oficială în Armorialul General al Republicii Moldova.

În noua emblematică heraldică a predominat balanța cu brațele în echilibru, care are o foarte veche tradiție în Țările Române. Dintre alte embleme ale justiției, pot fi remarcate spada, gladiumul, fasciile, beretul de magistrat. Acest proces este încă în derulare și este de presupus că lista emblemelor justiției din heraldica moldovenească se va completa cu alte mobile heraldice.

Bibliografie

- Biblia 1939:** Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament, tradusă după textele originale ebraice și grecești de preoții profesori Vasile Radu și Gala Galaction din înalta inițiativă a Majestății Sale Regelui Carol II (București 1939).
- Cartari 1608:** V. Cartari, Le imagini degli dei degli antichi (Padoa 1608) <https://ia800306.us.archive.org/26/items/leimagineidedeglo1cart/leimagineidedeglo1cart.pdf>, 25.06.2017.
- Cartari 1647:** V. Cartari, Imagini delli dei de gl'antichi (Venetia 1647) (http://www.arteliena.it/pdf/Le_imagine_dei_Dei_de_gli_Antichi_di_Vincenzo_Cartari.pdf), 25.06.2017.
- Cernovodeanu 1977:** D. Cernovodeanu, Vocabular heraldic, lucrare rămasă în manuscris dactilografiat ([București] 1977).
- Chevalier, Gheerbrant 1994:** J. Chevalier, A. Gheerbrant, Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere, vol. 1 (București 1994).
- Chevalier, Gheerbrant 1995:** J. Chevalier, A. Gheerbrant, Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere, vol. 2 (București 1995).
- Dogaru 1976:** M. Dogaru, Sigiliile, mărturii ale trecutului istoric. Album sigilografic (București 1976).
- Galbreath, Jéquier 1977:** D.L. Galbreath, L. Jéquier, Manuel du Blason, nouvelle édition (Lausanne 1977).
- Julien 1989:** N. Julien, Dictionnaire des symboles (Aleur (Belgique) 1989).
- Kernbach 1995:** V. Kernbach, Dicționar de mitologie generală. Mituri, divinități, religii (București 1995).
- Leonhard 2000:** W. Leonhard, Das grosse Buch der Wappenkunst. Entwicklung, Elemente, Bildmotive, Gestaltung (München 2000).
- MORM:** Monitorul Oficial al Republicii Moldova (Chișinău).
- Neubecker 1995:** O. Neubecker, Le grand livre de l'Héraldique. L'histoire, l'art et la science du blason (Paris 1995).
- Pastoureau 1988:** M. Pastoureau, Les emblèmes de la France (Paris 1988).
- Pastoureau 1992:** M. Pastoureau, Dictionnaire des couleurs de notre temps. Symbolique et société (Paris 1992).
- Pastoureau 1997:** M. Pastoureau, Traité d'Héraldique, ed. 3 (Paris 1997).
- Veyrin-Forrer 2000:** Th. Veyrin-Forrer, Précis d'Héraldique, nouvelle édition revue et mise à jour par Michel Popoff (Paris 2000).

Emblems of justice in the contemporary Moldavian heraldry

Keywords: Republic of Moldova, heraldry, vexillology, emblem, coat of arms, flag, justice, symbols of justice.

Abstract: The independence of the Republic of Moldova has determined a new prestige of the judicial power in our country. In the field of symbols, this change was manifested in the gradual abandonment of the totalitarian, in effect, Soviet corporate emblems and the spontaneous adoption of new corporate emblems, universal in essence, traditional and easily recognizable.

In the first stage, several judicial institutions developed their own para-heraldic emblems based on the image of goddess Themis, which have different artistic solutions and quality.

At the next stage, with the foundation of the National Committee of Heraldry under the President of the Republic of Moldova in 1995, state institutions, including those related to the justice system, gradually opted for developing new corporate heraldic and vexillological symbols in accordance with universal and national scientific standards, up to their official registration in the General Armorial of the Republic of Moldova.

The new heraldic emblems feature balance scales, a symbol with a very rich tradition in the Romanian principalities. There are a number of other emblems of justice, e.g. a sword, a *gladium*, *fascēs lictoriae*, a magistrate's hat. The process of developing of coats of arms and flags of the bodies of justice continues to this day.

The author reviews new corporate emblems and flags of some institutions of the Republic of Moldova, such as the Constitutional Court, the Prosecutor's Office, the Ministry of Justice, the Forensic Science Center under the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, and the criminal investigation services of the Ministry of Internal Affairs.

List of illustrations:

- Fig. 1. Seal of the Judicial Council of the Principality of Moldova, 1832.
- Fig. 2. Seal of the Commercial Court of Bucharest, 1832.
- Fig. 3. Seal of the Commercial Court of Galați, 1833.
- Fig. 4. Seal of the Dâmbovița County Court, 1839.
- Fig. 5. Allegory of the Goddess of Justice holding balance scales and fasces, in an edition of 1608.
- Fig. 6. Allegory of the Goddess of Justice holding balance scales and fasces, in an edition of 1647.
- Fig. 7. Coat of arms of the Constitutional Court of the Republic of Moldova, 2012.
- Fig. 8. Flag of the Constitutional Court of the Republic of Moldova, 2012.
- Fig. 9-10. Heraldic hats of a mediaeval judge, doctor and scholar, after Walter Leonhard.
- Fig. 11. Coat of arms of the Prosecution of the Republic of Moldova, 2007.
- Fig. 12. Emblem "Eagle of the Prosecution of the Republic of Moldova", 2007.
- Fig. 13. Flag of the Prosecution of the Republic of Moldova, 2007.
- Fig. 14. Coat of arms of the Ministry of Justice, 2016.
- Fig. 15. Flag of the Ministry of Justice, 2016.
- Fig. 16. Coat of arms of the Forensic Science Center under the Ministry of Health, 2016.
- Fig. 17. Flag of the Forensic Science Center under the Ministry of Health, 2016.
- Fig. 18. Coat of arms of the Ministry of Internal Affairs, 2001.
- Fig. 19. Emblem "Eagle of the Ministry of Internal Affairs", 2001.
- Fig. 20. Emblem of the Ministry of Internal Affairs, 2001.
- Fig. 21. Coat of arms of criminal investigation services of the Ministry of Internal Affairs (draft), 2016.
- Fig. 22. Flag of criminal investigation services of the Ministry of Internal Affairs (draft), 2016.

Эмблемы правосудия в современной молдавской геральдике

Ключевые слова: Республика Молдова, геральдика, вексиллология, эмблема, герб, флаг, правосудие, символы правосудия.

Резюме: Независимость Республики Молдова придала новый качественный статус судебной власти в нашей стране. В области символов это изменение проявилось в постепенном отказе от тоталитарной по сути советской корпоративной эмблематики и спонтанном принятии новой корпоративной символики, универсальной по сути, традиционной и легко узнаваемой.

На первом этапе заинтересованные судебные учреждения разрабатывали эмблемы парагеральдического характера на основе образа богини Фемиды, в различных художественных решениях и разного качества.

На следующем этапе, с созданием в 1995 году Национальной комиссии по геральдике при Президенте Республики Молдова, государственные учреждения, в том числе и относящиеся к системе правосудия, все больше и больше становились на путь разработки новых корпоративных геральдических и вексиллологических знаков в соответствии со всеобщими и национальными научными нормами, вплоть до их официальной регистрации в Общем гербовнике Республики Молдова.

В новой геральдической эмблематике преобладают весы в равновесии – фигура с весьма богатой традицией в румынских княжествах. Среди других эмблем правосудия можно отметить меч, гладиум, фасции, берет судьи. Процесс разработки гербов и флагов органов правосудия продолжается до сих пор.

Автор рассматривает новые корпоративные гербы, эмблемы и флаги некоторых учреждений Республики Молдова, как то: Конституционный суд, Прокуратура, Министерство юстиции, Экспертно-криминалистический центр при Министерстве здравоохранения, Министерство внутренних дел, службы уголовного преследования МВД.

Список иллюстраций:

- Рис. 1. Печать Судебного дивана Молдавского княжества, 1832 г.
- Рис. 2. Печать Бухарестского коммерческого суда, 1832 г.
- Рис. 3. Печать Коммерческого суда города Галац, 1833 г.
- Рис. 4. Печать Уездного суда жудеца Дымбовица, 1839 г.
- Рис. 5. Аллегория богини Юстиции с весами и фасциями в издании 1608 г.
- Рис. 6. Аллегория богини Юстиции с весами и фасциями в издании 1647 г.
- Рис. 7. Герб Конституционного суда Республики Молдова, 2012 г.
- Рис. 8. Флаг Конституционного суда Республики Молдова, 2012 г.
- Рис. 9-10. Геральдический берет средневекового судьи, доктора и ученого, по Вальтеру Леонарду.
- Рис. 11. Герб Прокуратуры Республики Молдова, 2007 г.
- Рис. 12. Эмблема «Орел Прокуратуры Республики Молдова», 2007 г.
- Рис. 13. Флаг Прокуратуры Республики Молдова, 2007 г.
- Рис. 14. Герб Министерства юстиции, 2016 г.
- Рис. 15. Флаг Министерства юстиции, 2016 г.
- Рис. 16. Герб Экспертно-криминалистического центра при Министерстве здравоохранения, 2016 г.
- Рис. 17. Флаг Экспертно-криминалистического центра при Министерстве здравоохранения, 2016 г.
- Рис. 18. Герб Министерства внутренних дел, 2001 г.
- Рис. 19. Эмблема «Орел Министерства внутренних дел», 2001 г.
- Рис. 20. Эмблема Министерства внутренних дел, 2001 г.
- Рис. 21. Герб служб уголовного преследования Министерства внутренних дел (проект), 2016 г.
- Рис. 22. Флаг служб уголовного преследования Министерства внутренних дел (проект), 2016 г.

25.06.2017

Dr. Silviu Andrieș-Tabac, Cabinetul de heraldică, Aparatul Președintelui Republicii Moldova, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 154, MD-2073 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: silviu_tabac@yahoo.fr.

